

Różanka *Rhodeus amarus* (Bloch, 1782)

Opis gatunku

Różanka to niewielka ryba karpowata dorastająca do 9 cm długości całkowitej. Ryba ta ma silnie bocznie spłaszczone i wygrzbiecone ciało pokryte łuską cykloidalną (Fot. 1). Wzdłuż osi ciała znajduje się do 40 łusek. Kanał linii bocznej przechodzi jedynie przez 5 – 6 łusek. W okresie rozrodu różanki wykazują dymorfizm płciowy poprzez nabieranie przez samców na płetwach grzbietowej i odbytowej intensywniej jaskrawej czerwonej barwy z czarną obwódką.

Fot. 1. Różanka z Zatoki

Elbląskiej (Fot. M. Mioskowska, Instytut Morski w Gdańsku)

Różanka jest gatunkiem objętym ochroną częściową w Polsce (Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt Dz.U. 2014 poz. 1348.) oraz jest gatunkiem ważnym dla wspólnoty, wymienionym w załączniku II Dyrektywy Siedliskowej (Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory).

Biologia

Różanki nie żyją długo, najstarsze stwierdzone osobniki polskiej populacji dożywają jedynie 6 roku życia (Przybylski i Garcia-Berthou 2004). W drugim roku życia różanki są gotowe do rozrodu (Smith i in. 2004). Podczas okresu rozrodczego, który trwa od końca kwietnia do początku lipca samce ustalają terytoria. Różanki należą do grupy zwierząt ostrakofilnych (Krzanowski 1949, Balon 1975). Do rozrodu wymagają obecności małży z rodziny skójkowatych Unionidae. Samice, na terytorium wybranych samców, składają poprzez pokładętko jaja w płaszczu małża, w tym czasie samiec wydala plemniki w okolice jamy skrzelowej małża. Zapłodnienie

następuje w jamie skrzelowej małża. Młode różanki opuszczają małża po 20-40 dniach inkubacji (Aldige 1999), kiedy ich długość całkowita ciała wynosi 7-8 mm (Balon 1959).

Różanki są wyspecjalizowane pokarmowo. Żywią się głównie detrytusem, szczątkami roślin naczyniowych oraz glonów. Ryby te żerują w ciągu dnia a ich aktywność wyraźnie spada w godzinach nocnych (Przybylski 1996).

Siedliska

Różanka wykazuje wąski zakres tolerancji wobec zmienności warunków ekologicznych (Grandmottet 1983). Jednocześnie potrafi przetrwać niedobory tlenowe (Wissing i Zobe 1988) oraz zmienną termikę wód (Zahn 1964). Ryby te preferują zbiorniki stojące lub wolno płynące w tym starorzecza silnie porośnięte roślinnością zanurzoną i wynurzoną. Ze względu na specyficzne wymagania, co do rozrodu, obecność różanek uzależniona jest od występowania małży z rodziny Unionidae.

Występowania

Różanka jest gatunkiem pospolitym w wodach Polski i rozpowszechniona w całym kraju za wyjątkiem południowych górskich cieków wodnych (Przybyski 2012). Obecność tego gatunku potwierdzono w jeziorach przymorskich w ramach prac nad Planami ochrony Natury 2000 dla obszaru Ostoja w Ujściu Wisły (PLH 220044) w Rezerwacie Mewia Łacha i dla obszaru Zalew Wiślany i Mierzeja Wiślana (PLH 280007) w Zatoce Elbląskiej (Michałek i in. 2015).

Obecnie w ramach prac nad projektem „Pilotażowe wdrożenie monitoringu gatunków i siedlisk morskich w latach 2015-2018”, różankę objęto monitoringiem na 4 stanowiskach:

- Ujście Wisły (rezerwat Mewia Łacha),
- Jezioro Bukowo,
- Jezioro Łebsko,
- Zalew Wiślany/Zatoka Elbląska.

Literatura

1. Aldridge D.C 1999. *Development of European bitterling in the gills of freshwater mussels*. J. Fish Biol 54: 138-151.
2. Balon E. 1959. *Postup osifikacie supin u lopatky duhovej (Rhodeus sericeus amarus)*. Biologia, Bratislava 14: 173-178.
3. Balon E. K. 1975. *Reproductiv guilds of fishes: A proposal and definition*. J. Fish Res. Can., 32: 821-864.

4. Grandmottet J. P. 1983. *Principles exigence des teleosteens dulciciles vis-à-vis de l'habitat aquatique*. *Annals. scient. Univ. Besancon*, 4: 3-32.
5. Kizanovskij S. G. 1948. *Ekologo-morfologiceskije zakonomernosti razvitija karpovych, vjunovych I sumovych ryb (Cyprynoidei i Siluroidei)*. *Trudy Inst. morfol. zivotn.* 10: 1-265.
6. Michałek M., Osowiecki A., Kruk-Dowgiałło L., Kozłowski K., Kuczyński T., Pieckiel P., Brzeska P., Dziaduch D., Boniecka H., Gawlik W., Dembska G., Bociąg K., Bajkiewicz-Grabowska E., Barańska A., Lemieszek A., Kosecka M., Kowalczyk J., Filipczak R., Mroczek K. 2015. (praca zbiorowa) „Pilotażowe wdrożenie monitoringu gatunków i siedlisk morskich w latach 2015-2018” Raport z prac wykonanych w I etapie. Wydawnictwa Wewnętrzne Instytutu Morskiego w Gdańsku Nr 6996.
7. Przybylski M. 1996. *The diel feeding pattern of Bitterling, Rhodeus sericeus amarus (Bloch) in the Wieprz-Krzna Canal, Poland*. *Pol. Arch. Hydrobiol.* 42:203-212.
8. Przybylski M. 2012. *Różanka Rhodeus amarus (Bloch, 1782) (w:) Makomaska-Juchiewicz M., Baran P. (red.). Monitoring gatunków zwierząt. Przewodnik metodyczny. Część III. GIOŚ, Warszawa, 70-100.*
9. Przybylski M., Garcia-Berthou E. 2004. *Age and growth of European bitterling (Rhodeus sericeus) in the Wieprz-Krzna Canal, Poland. Ecohydrology & Hydrobiology* 4:207-213.
10. Smith C., Reichard M., Jurajda P., Przybylski M. 2004. *The reproductive ecology of the European bitterling (Rhodeus sericeus)*. *Jurnal of Zoology (London)* 262: 107-124.
11. Wissing J., Zebe E. 1988. *The anaerobic metabolism of the bitterling Rhodeus amarus (Cyprinidae, Teleostei)*. *Camp. biochem. Physiol.* 89B: 299-303.
12. Zahn E. 1964. *Jahreszeitliche Veraderungen der Vorzugstemperaturen von Shholl (Pleuronectes platessa Linne) und Bitterling (Rhodeus sericeus Pallas)*. *Verh. Dtsch. Zoolog. Ges. Munchen*. 1983. Akad. Verlag. Leipzig, 562-508.